

KANSAINVÄLISET SOPIMUKSET; KÄYNNISSÄ OLEVAT NEUVOTTELUT OIKEUSMINISTERIÖN TOIMIALALLA

Lakivaliokunta on keväällä 2012 käsitellyt valtioneuvoston valtiosopimus-selvitystä (UTP 18/2011) ja antanut siitä lausunnon (LaVL 2/2012 vp). Lausunnossa käsiteltiin lakivaliokunnan tiedonsaantia valmisteilla olevista kansainvälisistä sopimuksista ja viitattu PL 47§:ään ja vuoden 2011 valtio-sopimusoppaaseen. Oppaassa muun muassa todetaan, että ministeriön olisi syytä olla etukäteen yhteydessä asianomaiseen valiokuntaan asianmukaisten käytänteiden luomisessa perustuslain tarkoittaman tietojen-vaihdon toteuttamiseksi.

Lakivaliokunta on pyytänyt, että sille toimitettaisiin säännönmukaisesti vähintään kerran vuodessa luettelo neuvoteltavina olevista sopimuksista. Alla on lueteltu oikeusministeriössä valmisteilla olevat valtiosopimukset. Luetteloon ei ole sisällytetty EU:ssa vireillä olevia kansainvälisiä sopimusneuvotteluja, joista eduskuntaa on tiedotettu PL 96§ tai PL 97§ perusteella. Luetteloon ei myöskään ole sisällytetty niitä valtiosopimuksia, joita koskevat neuvottelut on jo saatu päätökseen (sopimus hyväksytty lopullisesti).

1. Euroopan neuvoston tietosuojasopimuksen 108 uudistaminen

Neuvoteltava sopimus

Pöytäkirja yksilöiden suojelusta henkilötietojen automaattisessa tietojenkäsittelyssä tehdyn yleissopimuksen muuttamisesta. EU:n on tarkoitus liittyä tarkistettuun yleissopimukseen sen jälkeen, kun kaikki jäsenvaltiot ovat ratifioineet muutospöytäkirjan.

Vaikutukset kansalliseen lainsäädäntöön

Yleissopimuksen muutokset on pääosin pantu täytäntöön jo voimaan tulleilla EU:n yleisellä tietosuoja-asetuksella, tietosuojalailla (1050/2018) ja henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annetulla lailla (1054/2018). Ratifiointi edellyttää vähäisiä lainmuutoksia kansallisen turvallisuuden ylläpitämiseen liittyvän henkilötietojen käsittelyn osalta.

Vastuuhenkilö

Virpi Koivu (virpi.koivu@om.fi), p. 0295 150 071

Aikataulu

Allekirjoitettu 10.10.2018. Hyväksymisvalmistelut aloitettu. HE-luonnoksen lausunto-
kierros päättyy 29.11.2019. Esitys on ilmoitettu annettavaksi helmikuussa 2020.

Muut tiedot

Asian diaarinumero VN/3058/2018.

2. Rahanpesua ja terrorismin rahoittamista koskeva Euroopan neuvoston yleissopimus

Neuvoteltava sopimus

Yleissopimus muuttaa ja täydentää vuoden 1990 rahanpesun vastaista yleissopimusta, johon Suomi on liittynyt (SopS 53/1994). Rahanpesurikosten alaa on laajennettu aikaisempaan sopimukseen verrattuna ja niihin on liitetty oikeushenkilön rangaistusvastuu. Sopimusmääräyksillä tehostetaan kansainvälistä yhteistyötä ja oikeusapua erityisesti kansallisten toimintayksikköjen (FIU) asemaa painottamalla ja maksuliikennetapahtumien valvontaa tehostamalla. Yleissopimusta sovelletaan nimensä mukaisesti myös terrorismin rahoittamiseen.

Vaikutukset kansalliseen lainsäädäntöön

Yleissopimuksen suhde kansalliseen lainsäädäntöön ja mahdolliset lainsäädännön muutostarpeet selviävät lopullisesti siihen liittymisen yhteydessä.

Vastuuhenkilö

Rahanpesu: Sami Kiriakos (sami.kiriakos@om.fi), p. 0295 150 054

Terrorismin rahoitus: Janne Kanerva (janne.kanerva@om.fi), p. 0295 150 176

Aikataulu

Allekirjoitettu 16.12.2005

Muut tiedot

Asian diaarinumero OM016:00/2017

3. Lääkeväärennösten torjuntaa koskevan Euroopan neuvoston yleissopimuksen voimaansaattaminen

Neuvoteltava sopimus

Yleissopimuksella pyritään torjumaan lääkeväärennösten kauppaa. Yleissopimuksen valmisteli Euroopan neuvoston tätä tarkoitusta varten asettama asiantuntijakomitea (ad hoc committee on counterfeiting of medical products and similar crimes involving threats to public health; PC-ISP). Euroopan neuvoston ministerikomitea hyväksyi yleissopimuksen 8.12.2010 ja se avautui allekirjoitettavaksi 28.10.2011. Suomi allekirjoitti yleissopimuksen 28.10.2011.

Vaikutukset kansalliseen lainsäädäntöön

Yleissopimus sisältää velvoitteet säätää rangaistavaksi muun muassa lääkeaineiden vääräntäminen ja niiden tarjoaminen sekä markkinoille saattaminen. Yleissopimus sisältää lisäksi rikostutkintaa ja syytetoimenpiteitä koskevia määräyksiä sekä määräyksiä viranomaisten välisestä yhteistyöstä ja kansainvälisestä rikosoikeudellisesta yhteistyöstä. Yleissopimuksessa on myös määräyksiä rikosten ennaltaehkäisevistä toimenpiteistä ja uhrien suojelusta.

Yleissopimuksen vaikutuksia kansalliseen lainsäädäntöön on arvioitu vuonna 2013. Tällöin arvioitiin Suomen täyttävän suurimmalta osin yleissopimuksen mukaiset velvoitteet. Yleissopimuksen voimaansaattamisen vaikutukset Suomessa on lisäksi arvioitu vähäisiksi.

Vastuuhenkilö

Katariina Paakkanen (katariina.paakkanen@om.fi), p. 0295 150 101

Aikataulu

Allekirjoitettu 28.10.2011. Oikeusministeriö asetti 28 päivänä kesäkuuta 2012 työryhmän valmistelemaan yleissopimuksen voimaansaattamista sekä laatimaan ehdotuksen yleissopimuksen edellyttämistä lainsäädäntömuutoksista. Työryhmä on laatinut aiheesta mietinnön (45/2013) marraskuussa 2013. Yleissopimus on tullut kansainvälisesti voimaan 01.01.2016. Asian jatkovalmistelu on käynnissä, mutta vielä ei ole mahdollista tarkemmin arvioida, milloin asiaa koskeva HE annetaan.

Muut tiedot

Asian diaarinumero VN/10087/2019

4. Ympäristön suojelua rikosoikeudellisin keinoin koskevan Euroopan neuvoston yleissopimuksen voimaansaattaminen

Neuvoteltava sopimus

Yleissopimus ei ole tullut kansainvälisesti voimaan. Aikaisempi hallituksen esitys 52/2005 vp EN:n yleissopimuksen voimaan saattamisesta ja EU:n ympäristörikospuitepäätöksen (EYVL L 29, 5.2.2003, s. 29) täytäntöönpanosta peruttiin 28.4.2007, koska yhteisön (nykyisin Euroopan unionin tuomioistuin) tuomioistuin kumosi mainitun puitepäätöksen 13.9.2005 antamallaan tuomiolla C-176/03. Kun toimivalta säätää tietyn alan velvoitteita kuuluu unionille ja unioni on käyttänyt toimivaltansa, myös toimivalta solmia kansainvälisiä sopimuksia alalla siirtyy jäsenvaltiolta unionille. Yhteisö (nyk. unioni) käytti toimivaltansa siten, että 19.11.2008 annettiin Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2008/99/EY ympäristönsuojelusta rikosoikeudellisin keinoin. Toimivalta sopimuksen solmimiseen on siten siirtynyt unionille. Unionin aikeista ratifioida sopimus ei ole tietoa. Koska unioni suunnittelee uuden direktiivin antamista, ratifioiminen vaikuttaa epätodennäköiseltä.

Vaikutukset kansalliseen lainsäädäntöön

Yleissopimus sisältää määräyksiä ympäristöön tai ihmisiin kohdistuvasta vaarallisesta toiminnasta, jonka sopimuspuolet sitoutuvat kriminalisoimaan lainsäädännössään. Sopimus sisältää määräyksiä ympäristörikoksista säädetävistä rangaistuksista, lainkäyttövalasta, omaisuuden ja hyödyn menetetyksi julistamisesta, oikeushenkilön rangaistusvastuusta, kansallisten viranomaisten yhteistyöstä ja kansainvälisestä yhteistoiminnasta. Sopimus ei aiheuttaisi merkittäviä muutoksia lainsäädäntöön.

Vastuuhenkilö

Lena Andersson (lena.andersson@om.fi), p. 0295 150 244

Aikataulu

Allekirjoitettu 4.11.1998

Muut tiedot

Asian diaarinumero OM34:00/2003

5. Ihmisten elinten laitonta kauppaa koskeva Euroopan neuvoston yleissopimus

Neuvoteltava sopimus

Yleissopimus sisältää määräyksiä elinkauppaan liittyvistä kriminalisoinneista sekä rikosten tutkinnasta ja oikeudenkäynneistä.

Vaikutukset kansalliseen lainsäädäntöön

Yleissopimuksen suhde kansalliseen lainsäädäntöön ja mahdolliset lainsäädännön muutostarpeet selviävät lopullisesti siihen liittymisen yhteydessä.

Vastuuhenkilö

Janne Kanerva (janne.kanerva@om.fi), p. 0295 150 176

Aikataulu

Yleissopimus on avattu allekirjoituksille 25.3.2015. Suomi ei ole allekirjoittanut sopimusta.

Muut tiedot

Asian diaarinumero OM032:00/2017

6. UNCITRAL Mahdollinen alusten pakkomyyntiä koskeva yleissopimus

Neuvoteltava sopimus

UNCITRAL:n työryhmässä on keväällä 2019 käynnistetty neuvottelut alusten pakkomyyntiä koskevasta mahdollisesta yleissopimuksesta tai muusta instrumentista.

Vaikutukset kansalliseen lainsäädäntöön

Ei mahdollista arvioida tässä vaiheessa.

Vastuuhenkilö

Pekka Pulkkinen, yksikönpäällikkö, oikeusministeriö, puh. 0295 150 224

Aikataulu

Mahdollisesta sopimuksesta on tässä vaiheessa hyvin vähän tietoa: auki on mm. se, tuleeeko yleissopimus vai esim. soft law –instrumentti, mikä on EU:n mahdollinen toimivalta jne.

7. Norja, Ruotsi, Suomi sekä kunkin maan saamelaiskäräjät: Pohjoismainen saamelaisopimus

Neuvoteltava sopimus

Pohjoismaisen saamelaisopimuksen tarkoituksena on vahvistaa saamelaisten oikeudet siten, että saamelaiset voivat säilyttää, harjoittaa ja kehittää kulttuuriaan, kieliään ja yhteiskuntaelämäänsä niin, että valtionrajat häiritsevät tätä mahdollisimman vähän. Sopimuksen turvaamat oikeudet ovat vähimmäisoikeuksia.

Vaikutukset kansalliseen lainsäädäntöön

Sopimus sisältää lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä, mutta lainsäädännön tarkkaa muutostarvetta on liian aikaista arvioida. Alustavan arvion mukaan sopimus edellyttäisi saamelaiskäräjälain muuttamista neuvotteluvollisuutta koskevan säännöksen (9 §) sekä määritelmäsäännöksen (3 §) osalta. Sopimus mahdollistaisi jatkossa paremman yhteistyön erityisesti saamen kielen ja kulttuurin säilymisedellytysten turvaamiseksi. Sopimus ei toisi mukanaan uusia oikeuksia esimerkiksi suhteessa maankäyttöön tai elinkeinoihin.

Vastuuhenkilö

Johanna Suurpää, johtaja, oikeusministeriö, puh. 0295 150 534

Aikataulu

Pohjoismaista saamelaisopimusta neuvoteltiin viiden vuoden ajan Norjan, Ruotsin ja Suomen hallitusten sekä kolmen valtion saamelaiskäräjien välillä. Neuvottelutulos saavutettiin syksyllä 2016, ja sopimus parafoitiin tammikuussa 2017. Sopimuksen mukaan saamelaiskäräjien tulee hyväksyä sopimus ennen hallitusten allekirjoitusta. Saamelaisten parlamentaarinen neuvosto on toimittanut kesäkuussa 2018 saamelaiskäräjien yhteisen ehdotuksen asioista, joiden osalta neuvottelut tulisi avata uudelleen. Valtiot ovat käyneet keskusteluja, ja alustava suhtautuminen neuvottelujen jatkamiseen on ollut myönteinen. Suomessa neuvottelujen jatkaminen edellyttäisi, että valtioneuvoston päätös Suomen valtuuskunnan asettamisesta päivitetään.

Muut tiedot

Asian diaarinumero OM 5/559/2010

8. Sopimus Suomen Tasavallan ja Puolan Kansantasavallan välillä oikeussuojasta ja oikeusavusta siviili-, perhe- ja rikosasioissa

Neuvoteltava sopimus

Puola irtisanoi sopimuksen 16.7.2019. Sopimuksen voimassaolo päättyy 16.10.2021.

Vaikutukset kansalliseen lainsäädäntöön

Ei vaikutuksia.

Vastuuhenkilö

Juhani Korhonen (juhani.v.korhonen@om.fi), p. 0295 150 208

Aikataulu

Sopimuksen voimaansaattamislain kumoamista koskeva hallituksen esitys tarkoitus antaa vuoden 2020 kuluessa.

Muut tiedot

Asian diaarinumero VN/6787/2019.